

## **Concept voor openbare internetconsultatie**

Wijziging van onder meer de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met het bevorderen van een doelmatig en arbeidsmarktrelevant opleidingsaanbod in het beroepsonderwijs (macrodoelmatigheid in het beroepsonderwijs)

VOORSTEL VAN WET (*concept juni 2013*)

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is regels te stellen om een doelmatig en arbeidsmarktrelevant opleidingsaanbod in het beroepsonderwijs te bevorderen;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

### **ARTIKEL I. WIJZIGING WET EDUCATIE EN BEROEPSONDERWIJS**

De Wet educatie en beroepsonderwijs wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1.1.3 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt na "4.2.5," ingevoegd: 6.1.3,.
2. In het tweede lid wordt na "4.2.5," ingevoegd: 6.1.3,.

B

Na artikel 6.1.1 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

#### **Artikel 6.1.2. Informatie beroepsopleidingen aan (aspirant)deelnemers**

1. Het bevoegd gezag verstrekt zodanige informatie aan deelnemers en aspirant-deelnemers van beroepsopleidingen over:
  - a. de instelling,
  - b. het aanbod van beroepsopleidingen,
  - c. het arbeidsmarktperspectief na beëindiging van de desbetreffende beroepsopleiding,
  - d. de inhoud en de inrichting van het te volgen onderwijs,
  - e. de examinering,
  - f. de vooropleidingseisen voor de verschillende beroepsopleidingen, en
  - g. de kwaliteit van de verschillende beroepsopleidingen waaronder het oordeel van de inspectie ter zake,

dat de deelnemers en aspirant-deelnemers in staat zijn de opleidingsmogelijkheden te vergelijken en een passende opleiding te kiezen, zich een goed oordeel te vormen over de inhoud en de inrichting van het gevolgde of te volgen onderwijs en de examens en zich goed voor te bereiden op de gestelde eisen.

2. Bij ministeriële regeling kunnen nadere specificaties worden gegeven over de inhoud en vorm van de informatie die nodig is voor het vergelijken van opleidingen en het kiezen van een passende opleiding.

## C

Artikel 6.1.3 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het opschrift wordt "en" vervangen door een komma en wordt na "beroepsopleidingen" ingevoegd: **en doelmatigheid**.
2. Aan de tekst van het eerste lid worden de volgende volzinnen toegevoegd: Het bevoegd gezag houdt daarbij rekening met het opleidingsaanbod van andere instellingen. Indien bij een beroepsopleiding een risico bestaat op onvoldoende arbeidsmarktperspectief, voert het bevoegd gezag overleg met het bevoegd gezag van instellingen die een vergelijkbare beroepsopleiding aanbieden en met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven teneinde dit risico weg te nemen. Het bevoegd gezag legt over het aanbieden van opleidingen met een risico op onvoldoende arbeidsmarktperspectief verantwoording af in het jaarverslag, bedoeld in artikel 2.5.4. Bij ministeriële regeling kunnen criteria worden vastgesteld aan de hand waarvan het arbeidsmarktperspectief wordt bepaald en kunnen nadere regels worden gesteld over de verantwoording in het jaarverslag.
3. Na het tweede lid wordt een lid toegevoegd, luidende:  
3. Het bevoegd gezag zorgt ervoor dat, met het oog op een doelmatige aanwending van de rijksbijdrage, een beroepsopleiding alleen door de instelling wordt aangeboden als de verzorging van die opleiding, gelet op de spreiding en de mate van verscheidenheid van de voorzieningen in het beroepsonderwijs, doelmatig is. Het bevoegd gezag houdt daarbij rekening met het opleidingsaanbod van andere instellingen in de regio. Indien er een risico bestaat op ondoelmatige spreiding van het opleidingsaanbod en ondoelmatige verscheidenheid van de voorzieningen voert het bevoegd gezag overleg dienaangaande met het bevoegd gezag van de andere instellingen in de regio.

## D

Na artikel 6.1.3 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

### **Artikel 6.1.3a. Melding voornemen starten of beëindigen beroepsopleidingen**

Het bevoegd gezag van een instelling maakt het voornemen tot het starten of beëindigen van een beroepsopleiding openbaar. Openbaarmaking geschiedt voor 1 februari van het kalenderjaar voorafgaand aan het studiejaar waarin wordt beoogd de beroepsopleiding te starten of te beëindigen.

## E

In artikel 6.1.4, eerste lid, onderdeel c, wordt "zorgplicht" vervangen door: een of meer zorgplichten.

F

Artikel 6.1.5 wordt als volgt gewijzigd:

Onder vernummering van het derde tot vierde lid, wordt een nieuw derde lid ingevoegd, luidende:

3. Voordat Onze Minister een beschikking neemt op grond van artikel 6.1.4, eerste lid, onder c, geeft hij aan het bevoegd gezag een waarschuwing op grond van zijn bevindingen ten aanzien van de naleving van een of meer zorgplichten, bedoeld in artikel 6.1.3, waarbij wordt bepaald aan welke maatregelen het bevoegd gezag gevolg dient te geven. Aan de waarschuwing kan een termijn van ten minste drie maanden worden verbonden waarbinnen aan de waarschuwing gevolg moet worden gegeven.

G

Aan artikel 8a.2.2, vierde lid, wordt, onder vervanging van de punt in onderdeel e door een puntkomma, een onderdeel toegevoegd, luidende:

f. de te verstrekken informatie aan deelnemers en aspirant-deelnemers van beroepsopleidingen, bedoeld in artikel 6.1.2.

H

Artikel 9.1.4, derde lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel f wordt ", en" vervangen door: ;
2. Onderdeel g wordt geletterd h.
3. Na onderdeel f wordt een nieuw onderdeel g ingevoegd, luidende:
  - g. het toezien op de naleving van de verplichtingen, bedoeld in artikel 6.1.3, en.

## **ARTIKEL II. WET OP HET ONDERWIJSTOEZICHT**

Artikel 24f, achtste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht komt te luiden:

8. In afwijking van artikel 37, derde lid, van de Wet op het Centraal bureau voor de statistiek, kan het Centraal bureau voor de statistiek de gegevens die het op grond van het zevende lid heeft ontvangen, alsmede de daaraan door het Centraal bureau voor de statistiek gekoppelde gegevens van belang voor statistische doeleinden op het gebied van arbeid als bedoeld in artikel 33, tweede lid, onderdeel e, van de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen, openbaar maken in de vorm van overzichten die betrekking hebben op afzonderlijke scholen, instellingen of opleidingen, mits aan deze overzichten geen herkenbare gegevens over een afzonderlijk persoon of een afzonderlijk huishouden kunnen worden ontleend.

## **ARTIKEL III. WET EDUCATIE EN BEROEPSONDERWIJS BES**

De Wet educatie en beroepsonderwijs BES wordt als volgt gewijzigd:  
PM

#### **ARTIKEL IV. INWERKINGTREDING**

Deze wet treedt in werking met ingang van 1 januari 2015. Indien het Staatsblad waarin deze wet wordt geplaatst, wordt uitgegeven na 31 december 2014, treedt zij in werking de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin zij wordt geplaatst.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

De Minister van Onderwijs,  
Cultuur en Wetenschap,

De Staatsecretaris van Economische Zaken,

## MEMORIE VAN TOELICHTING

Deze toelichting wordt mede namens de Staatssecretaris van Economische Zaken gegeven.

### I. Algemeen

#### 1. Aanleiding en doelstelling

Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) speelt een cruciale rol in het opleiden van vakmensen waar de Nederlandse economie behoefte aan heeft. De voorbereiding voor uitoefening van een beroep is belangrijk onderdeel van de bredere opgave voor het mbo.<sup>1</sup> Het is van belang dat de vaardigheden en kennis die jongeren in het mbo worden bijgebracht zo goed mogelijk aansluiten bij de behoefte van de arbeidsmarkt.

Door de mbo-instellingen wordt hard gewerkt aan een zo goed mogelijk beroepsonderwijs. Over het algemeen gaat dit goed, maar de afgelopen jaren heeft bij een aantal instellingen echter "groei om te groeien" meer voorop gestaan dan kwaliteitsverbetering, het realiseren van een optimale aansluiting op de behoefte van de arbeidsmarkt of een doelmatige spreiding van het opleidingsaanbod. Ook de commissie "Onderzoek financiële problematiek Amarantis" wijst hierop en benadrukt dat autonomie van instellingen verplicht tot samenwerking met andere instellingen, bedrijfsleven en overheden (Kamerstukken II, 2012/13, 33495, nr. 1).

De aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en de spreiding van het opleidingsaanbod zijn voor verbetering vatbaar (Kamerstukken II, 2012/13, 31 524, nr. 166):

- Er zijn opleidingen met teveel gediplomeerde schoolverlaters ten opzichte van de vraag van de arbeidsmarkt. Gemiddeld genomen is de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt op orde: in minder dan een maand komen mbo-gediplomeerden over het algemeen aan een baan.<sup>2</sup> Voor een aantal grote opleidingen is de vraag naar gediplomeerden echter aanzienlijk lager dan het aanbod.<sup>3</sup> Hier tegenover staan sectoren met een groeiende vraag naar mbo-gediplomeerden, waaronder de techniek.<sup>4</sup> De Inspectie van het Onderwijs heeft

<sup>1</sup> Artikel 1.2.1 van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB).

<sup>2</sup> De gemiddelde periode tot het vinden van baan voor is bol-gediplomeerden (schooljaar 2009-2010) 3-4 weken en voor bbl-gediplomeerden 1-2 weken (ROA, 2012, *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt*, Maastricht). Deze cijfers zijn als gevolg van de oplopende jeugdwerkloosheid op dit moment waarschijnlijk minder gunstig. Dit jaar volgt een update van het onderzoek van ROA onder schoolverlaters.

<sup>3</sup> ROA, 2013, *Arbeidsmarktrelevantie grote mbo-opleidingen*, Maastricht.

<sup>4</sup> De arbeidsmarktperspectieven voor mbo-gediplomeerden tot 2016 zijn redelijk tot goed, met uitzondering van de sector economie (ROA, 2011, *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2016*, Maastricht).

in dit verband gewezen op de tekortschietende voorlichting over arbeidsmarktkansen aan (aankomende) deelnemers.<sup>5</sup>

- Een aanzienlijk deel van de opleidingen is klein: meer dan 40 procent van de 8.100 opleidingen die de 69 onderwijsinstellingen aanbieden heeft minder dan 18 deelnemers.<sup>6</sup> Het bedrijfsleven wenst graag aanbod in de regio, wat het ontstaan van kleine opleidingen tot gevolg kan hebben. Vanuit het perspectief van het bedrijfsleven kan dit wenselijk zijn, vanuit de optiek van de spreiding van voorzieningen en de onderwijskwaliteit moet het aanbieden van een kleine opleiding goed worden afgewogen. Kleine opleidingen zijn immers kwetsbaar voor kwaliteitsproblemen<sup>7</sup> en relatief duur binnen de bedrijfsvoering. Voorts kan het aanbieden van een groot aantal kleine opleidingen de complexiteit in de bedrijfsvoering beïnvloeden en kan daarmee van invloed zijn op de prestaties van de onderwijsinstelling.<sup>8</sup> Instellingen hebben meerdere mogelijkheden om financiële nadelen van kleine opleidingen weg te nemen, bijvoorbeeld door binnen een instelling lessen van opleidingen met weinig deelnemers gezamenlijk vorm te geven of door met meerdere instelling gezamenlijk gebruik maken van een kennisinfrastructuur. Niettemin kennen deze oplossingen grenzen.

Het aantal verzoeken tot ondersteuning door MBO15 wijst erop dat onderwijsinstellingen advisering over het eigen opleidingsaanbod, wenselijk en nodig vinden.<sup>9</sup>

Dit wetsvoorstel heeft als doel voorwaarden te scheppen voor het realiseren van een goede aansluiting van het mbo-onderwijs op de arbeidsmarkt en een doelmatige spreiding van het opleidingsaanbod. (Aankomende) deelnemers zullen in staat worden gesteld om betere studiekeuzes te maken, waardoor de kans wordt teruggebracht dat zij ongemerkt kiezen voor een opleiding die onvoldoende perspectief biedt op werk. Het bedrijfsleven wordt zo beter bediend. Een doelmatigere spreiding maakt het in stand houden van kostbare opleidingen beter mogelijk en leidt tot een doelmatigere besteding van publieke middelen, wat ten goede zou moeten komen aan een betere onderwijskwaliteit. Het wetsvoorstel draagt daarmee bij aan het realiseren van een sterkere economische structuur.

## 2. Hoofdpijn van het wetsvoorstel

Bij dit wetsvoorstel is het uitgangspunt dat de verantwoordelijkheid voor het vaststellen van het opleidingsaanbod ligt bij onderwijsinstellingen, in nauw overleg en afstemming met het (regionale) bedrijfsleven en met elkaar. Een goede aansluiting van de opleidingen op de arbeidsmarkt en een doelmatigere spreiding van het opleidingsaanbod overstijgt immers het belang van een individuele onderwijsinstelling en vraagt om afstemming met andere onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven.

<sup>5</sup> Inspectie van het Onderwijs, 2010, *Zorgplicht arbeidsmarktperspectief bij onderwijsinstellingen*, De Meern.

<sup>6</sup> Een opleiding is hierbij gedefinieerd als groepering van vergelijkbare crebo-codes. De grens van 18 deelnemers wordt door Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven gehanteerd.

<sup>7</sup> De rendementen van kleine opleidingen (minder dan 12 deelnemers) liggen 7 procentpunt lager dan voor opleidingen met meer dan 60 deelnemers. Inspectie van het Onderwijs, 2012, *De staat van het onderwijs, onderwijsverslag 2010-2011*, De Meern.

<sup>8</sup> Commissie Onderwijs en Besturing BVE, 2010, *Naar meer focus op het mbo*.

<sup>9</sup> Programmamangement MBO15 ondersteunt mbo-instellingen bij de implementatie van het Actieplan *Focus op Vakmanschap*.

Vanuit dit uitgangspunt creëert dit wetsvoorstel voorwaarden om deelnemers, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven beter in positie te brengen om een goede aansluiting van het opleidingsaanbod op de arbeidsmarkt en een doelmatigere spreiding ook daadwerkelijk te realiseren. Onderwijsinstellingen en bedrijfsleven moeten immers niet meer naar elkaar wijzen, wat nog steeds voorkomt, maar gezamenlijk tot oplossingen komen. Het is niet de overheid van wie de oplossingen op dit punt moeten komen. Het zijn de onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven, die samen met andere belanghebbende partijen zoals de gemeenten, aan zet zijn om de gewenste verbeteringen tot stand te brengen. Daarvoor dienen zij met elkaar in overleg te treden en afspraken te maken. Zo kunnen onderwijsinstellingen onderling afspraken maken over wie welke opleiding in de regio aanbiedt of over het maximum aantal deelnemers dat voor een opleiding zal worden ingeschreven. De regering acht het van groot belang dat overleg tussen de diverse partijen plaatsvindt. Op deze wijze komen onderwijs en arbeidsmarkt nader tot elkaar en is de kans op succes groter. Indien onverhoopt een ondoelmatige situatie blijft voortduren en niet door de partijen in het veld wordt opgelost, dan is een sluitstuk nodig met de mogelijkheid tot ingrijpen door de minister. Dit sluitstuk is een ultieme stap waartoe alleen over zal worden gegaan als een andere oplossing niet wordt gevonden.

Bij dit alles moet rekening gehouden worden met de flexibiliteit van de arbeidsmarkt: nieuwe eisen aan gediplomeerden, nieuwe markten en overheidsingrijpen kunnen de arbeidsmarktrelevantie van een opleiding immers in een ander daglicht doen staan. De arbeidsmarkt laat zich niet altijd even goed voorspellen. Daar waar onderwijsinstellingen en bedrijfsleven gezamenlijk tot overeenstemming komen, zal het risico op verkeerde beslissingen zich minder voordoen. Voorkomen moet immers worden dat ingrijpen zo stevig is dat dit ingrijpen bij een overschot aan gediplomeerde schoolverlaters op termijn leidt tot een tekort aan schoolverlaters wanneer de arbeidsmarkt weer is aangetrokken (in economisch jargon: een varkenscyclus). Goede informatievoorziening over de positie van schoolverlaters op de arbeidsmarkt en het arbeidsmarktperspectief over een langere termijn is essentieel.

Het beoogde beleid sluit aan bij de adviezen die door de stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB), waarin vertegenwoordigers van het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven zitting hebben, zijn opgesteld.<sup>10</sup> De vier door SBB opgestelde adviezen beogen om op basis van zelfregulering tot een macrodoelmatig beroepsonderwijs te komen. In paragraaf 11 wordt nader ingegaan op de adviezen van SBB.

Het beoogde beleid sluit qua filosofie aan bij het advies van de Onderwijsraad "Zicht op een macrodoelmatig opleidingsaanbod" (2012). Ook de Onderwijsraad is van mening dat instellingen in het middelbaar beroepsonderwijs zelf verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van hun opleidingen en de doelmatige besteding van de middelen die zij ontvangen voor het aanbieden van die

<sup>10</sup> Zie voor de adviezen van SBB, [www.s-bb.nl/doelmatigheid.html](http://www.s-bb.nl/doelmatigheid.html).

opleidingen. Het is echter niet gegarandeerd dat het gedrag van individuele instellingen ook op macroniveau leidt tot een optimaal opleidingsaanbod. De overheid heeft daarom vanuit haar stelselverantwoordelijkheid een rol om toe te zien op een doelmatige besteding van overheidsmiddelen.<sup>11</sup>

### 3. Belanghebbenden in positie

Om deelnemers, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in positie te brengen, zodat zij gezamenlijk tot een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en een doelmatige spreiding van het opleidingsaanbod komen, voorziet het wetsvoorstel in de volgende onderdelen:

- Onderwijsinstellingen worden verplicht te zorgen voor een goede, objectieve informatievoorziening aan (aankomende) deelnemers over relevante aspecten van de opleiding, waaronder de onderwijskwaliteit (met inbegrip van het oordeel van de Inspectie van het Onderwijs) en het arbeidsmarktperspectief. Onderwijsinstellingen zijn op basis van de huidige Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) alleen verplicht deelnemers te informeren over het onderwijsprogramma en de examens (artikel 7.4.8, tweede lid). De in dit wetsvoorstel voorgestelde extra verplichting brengt deelnemers beter in positie om met behulp van de juiste informatie een opleiding te kiezen. Wanneer deelnemers arbeidsmarktperspectief en kwaliteit zwaar laten wegen in hun studiekeuze, stimuleert dit onderwijsinstellingen rekenschap te geven van de aansluiting van het opleidingsaanbod op de arbeidsmarkt. De deelnemersraad krijgt adviesrecht over de voorgestelde informatievoorziening. De informatievoorziening aan (aankomende) deelnemers over het arbeidsmarktperspectief sluit aan bij het advies van de Onderwijsraad.
- Onderwijsinstellingen worden met het oog op een betere naleving van de bestaande zorgplicht arbeidsmarktperspectief verplicht te zorgen voor overleg over het opleidingsaanbod met het bedrijfsleven en andere onderwijsinstellingen in de regio en vervolgens hun opleidingenportfolio daarop af te stemmen. Afstemming met andere onderwijsinstellingen is nodig omdat de arbeidsmarkt over het algemeen niet door één onderwijsinstelling wordt bediend. Van onderwijsinstellingen wordt verwacht deze afstemming zoveel mogelijk vorm te geven binnen de vastgestelde arbeidsmarktregio's, zodat ook de verbinding kan worden gelegd met gemeenten en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). In een ministeriële regeling kunnen de indicatoren van arbeidsmarktperspectief, zoals de wijze van afstemming tussen onderwijs en bedrijfsleven en de mate van werkloosheid van schoolverlaters van specifieke opleidingen, nader worden geëxpliciteerd. De criteria moeten recht doen aan de flexibiliteit van de arbeidsmarkt, zodat onderwijsinstellingen alleen aangesproken worden als redelijkerwijs geen sprake meer kan zijn van een voldoende arbeidsmarktperspectief. Bij de totstandkoming van de ministeriële regeling zal consultatie plaatsvinden van in ieder geval de MBO Raad, de AOC Raad, SBB en JOB.

<sup>11</sup> De Onderwijsraad doet drie aanbevelingen om de macrodoelmatigheid van het aanbod te verbeteren, te weten:

1. Verantwoording over macrodoelmatigheid op basis van "knipperlichtnormen";
2. Verbetering van het studiekeuzeproces;
3. Licentiesysteem voor unieke en kleine opleidingen.



- Onderwijsinstellingen worden op basis van een nieuwe zorgplicht doelmatigheid verplicht zich ervan te vergewissen of bij het aanbieden van een beroepsopleiding, gelet op de spreiding en verscheidenheid van opleidingen, sprake is van een doelmatige aanwending van de rijksbijdrage. De onderwijsinstelling houdt hierbij rekening met het opleidingsaanbod van andere instellingen in de regio en voert overleg op dit punt met andere instellingen. De zorgplicht doelmatigheid sluit aan bij het voornemen voor een continuïteitsparagraaf die onderwijsinstellingen als onderdeel van het Jaarverslag zullen moeten opnemen. In de continuïteitsparagraaf zal van onderwijsinstellingen worden gevraagd de financiële gevolgen van toekomstige ontwikkelingen, waaronder het aanbod van kleine opleidingen, inzichtelijk te maken.
- Onderwijsinstellingen moeten voornemens met betrekking tot het starten en stoppen van opleidingen openbaar maken. Onderwijsinstellingen worden verplicht om voor 1 februari in het kalenderjaar voorafgaand aan studiejaar van het starten dan wel stoppen hier gevolg aan te geven. De vorm van openbaarmaking wordt met dit wetsvoorstel niet voorgeschreven. Openbaarmaking stelt belanghebbenden in de regio in staat daar waar nodig te reageren en actie te ondernemen. Het tijdig melden van het stoppen van opleidingen zorgt ervoor dat opleidingen, waaronder de kleinschalige opleidingen die uniek zijn voor de regio of het land, niet ongemerkt kunnen verdwijnen.
- Onderwijsinstellingen worden verplicht om in het jaarverslag gemaakte keuzes ten aanzien van opleidingen met een risico op onvoldoende arbeidsmarktperspectief nader toe te lichten. Op deze wijze wordt van instellingen verantwoording gevraagd over het aanbieden van opleidingen die mogelijk niet (meer) goed aansluiten op de arbeidsmarkt.

#### 4. Krachtige zelfregulering

De in paragraaf 3 genoemde voorwaarden om belanghebbenden in positie te brengen, vergroten de kans op oplossingen die door middel van zelfregulering tot stand komen. SBB speelt een belangrijke rol bij een krachtige zelfregulering.

Zo is SBB thans bezig voor (aankomende) deelnemers in samenspraak met alle belanghebbenden een studiebijsluiter samen te stellen die voor een opleiding of voor een aantal soortgelijke opleidingen relevante informatie voor deelnemers bevat waaronder het (regionaal) arbeidsmarktperspectief. Dit sluit goed aan bij een wettelijke verplichting voor instellingen om te zorgen voor een goede, objectieve informatievoorziening aan (aankomende) deelnemers.

De aangescherpte zorgplicht arbeidsmarktperspectief en nieuwe zorgplicht doelmatigheid sluiten aan bij de werkwijze die onderwijsinstellingen en bedrijfsleven, verenigd in SBB, met elkaar hebben afgesproken. Zo brengt SBB elk jaar een publicatie met doelmatigheidsinformatie per onderwijsinstelling en sector uit. Er volgt een toegankelijke website van SBB met een grotere set aan relevante indicatoren. Deze doelmatigheidsinformatie vereenvoudigt het maken van afspraken tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven over het

opleidingenportfolio.<sup>12</sup> Voorts hebben onderwijsinstellingen en bedrijfsleven een "recht op doelmatigheidsoverleg" afgesproken, zodat een ondoelmatige situatie niet onbesproken kan blijven. Dit overleg is niet vrijblijvend: als één van deze partijen gemotiveerd om overleg vraagt om een knelpunt in het opleidingsaanbod te bespreken, dan is de andere partij gehouden gevolg aan dit verzoek te geven. Tot slot zijn onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven overeen gekomen dat op basis van zelfregulering door SBB een onafhankelijke geschillencommissie wordt ingesteld. Deze geschillencommissie kan om uitspraak gevraagd worden als partijen niet gezamenlijk tot overeenstemming komen. De uitspraken van de geschillencommissie spelen een rol bij het sluitstuk van overheidsingrijpen (zie ook paragraaf 5).

#### 5. Sluitstuk voor ingrijpen door de overheid

Gezien de verantwoordelijkheid voor het onderwijsstelsel en in het belang van de deelnemer moet er een sluitstuk zijn voor situaties waarbij de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt of een doelmatige spreiding van het opleidingsaanbod systematisch onder de maat blijft.

Dit ultieme sluitstuk bestaat eruit dat de minister van OCW (de minister van EZ voor groen onderwijs) in het uiterste geval – dus als niets anders helpt - bij een onderwijsinstelling de rechten aan een opleiding kan ontnemen, waardoor de bekostiging voor die opleiding komt te vervallen en de onderwijsinstelling geen diploma's voor die opleiding meer mag afgeven.

Het sluitstuk is niet voor niets een sluitstuk en zal met uiterste terughoudendheid moeten worden ingezet. Onderwijskwaliteit, diversiteit in het onderwijsaanbod en keuzevrijheid voor deelnemers zullen naar verwachting overwegingen zijn die een rol moeten spelen bij het eventuele besluit tot het intrekken van rechten van opleidingen bij één of meer onderwijsinstellingen. De criteria om van deze bevoegdheid gebruik te maken kunnen worden vastgelegd in een beleidsregel.

Het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs op de aangescherpte zorgplicht arbeidsmarktperspectief maakt deel uit van dit sluitstuk. Als het arbeidsmarktsucces zeer ernstig in het geding blijft en risico bestaat dat de zorgplicht arbeidsmarktperspectief niet wordt nageleefd, kan de Inspectie van het Onderwijs (waar relevant) meerdere onderwijsinstellingen aanspreken. De actie van de Inspectie moet er in eerste aanleg toe leiden dat onderwijsinstellingen alsnog met elkaar en met het bedrijfsleven het gesprek aangaan wie wat in welke mate aanbiedt. De Inspectie van het Onderwijs zal daarbij geen rol als "scheidsrechter" tussen onderwijsinstellingen spelen: omdat de veelal regionale arbeidsmarkt door meerdere instellingen verzorgd wordt, zal de Inspectie ook alle instellingen aanspreken. De ultieme sanctie van het ontnemen van rechten aan een opleiding zal zijn voorbehouden aan de minister van OCW (en de minister van EZ voor groen onderwijs). De Inspectie van het Onderwijs zal daarmee niet in de positie komen dat partij gekozen moet worden tussen instellingen. In paragraaf 8 zal nader worden ingegaan op handhaving door de Inspectie van het Onderwijs.

<sup>12</sup> De informatievoorziening door SBB beoogt in lijn met het advies van de Onderwijsraad "Zicht op macrodoelmatig opleidingsaanbod" te werken als "knipperlichtnormen".

De Inspectie van het Onderwijs kan met de zorgplicht doelmatigheid onderwijsinstellingen bevragen op de wijze waarop zij bij het vaststellen van het opleidingsaanbod rekening houden met het aanbod van onderwijsinstellingen in de regio. Bijvoorbeeld bij instellingen die mede als gevolg van de kenmerken van het opleidingsportfolio onder verscherpt financieel toezicht staan, kan de Inspectie de instellingen aanspreken op naleving van deze zorgplicht. Ook voor deze zorgplicht geldt dat de ultieme sanctie van het ontnemen van rechten aan een opleiding is voorbehouden aan de minister van OCW (en de minister van EZ voor groen onderwijs).

Het sluitstuk met ingrijpen door de minister staat in nauwe verbinding met de onafhankelijke geschillencommissie onder regie van SBB. De minister van OCW (de minister van EZ voor groen onderwijs) zal bij het gebruik maken van de bevoegdheid om rechten aan een opleiding te ontnemen een eventuele uitspraak van de geschillencommissie in de afweging betrekken. De geschillencommissie kan vanzelfsprekend ook een rol spelen als de Inspectie van het Onderwijs meerdere onderwijsinstellingen aanspreekt voor situaties waarbij het niet-naleven van de zorgplicht aan de orde is.

## 6. Randvoorwaarden

### *Arbeidsmarktsucces*

Voor een goede voorlichting aan (aankomende) deelnemers en het naleven van de zorgplicht arbeidsmarktperspectief is het essentieel dat onderwijsinstellingen zicht hebben op het arbeidsmarktsucces van gediplomeerden. Thans wordt door het CBS voor statistische doeleinden informatie verzameld en bewerkt waaruit het arbeidsmarktsucces van de diverse opleidingen en instellingen blijkt. Die informatie is op grond van de Wet op het Centraal bureau voor de statistiek (artikel 37, derde lid) openbaar, voor zover deze niet naar personen herleidbaar en statistisch verantwoord is. Voor zover die informatie tot individuele instellingen herleidbaar is, is deze openbaar indien de instellingen daartegen geen bedenkingen hebben. Op dit moment wordt daarom machtiging van de instellingen gevraagd voor het openbaar maken van de informatie. Voorgesteld wordt die informatie in de toekomst ook zonder machtiging van de instellingen openbaar te kunnen maken. Daartoe is aanpassing van de wet nodig. Zie daarover de artikelsgewijze toelichting bij artikel II. De gegevens van het CBS zullen hun weg vinden in de hiervoor genoemde studiebijsluiter en doelmatigheidsinformatie door SBB.

### *Samenwerking*

Een van de elementen die met het wetsvoorstel in het stelsel wordt ingebouwd is dat onderwijsinstellingen en bedrijven elkaar meer opzoeken waar het gaat om betere aansluiting van het opleidingsaanbod op de arbeidsmarkt en een doelmatige spreiding van dat aanbod. Diverse samenwerkingsvormen zijn denkbaar. Zoals instellingen nu ook al doen, zouden zij voorzieningen kunnen delen (bijv. het gezamenlijk gebruik van kostbare laboratoria) of opleidingen kunnen uitruilen of op één locatie aanbieden. De wet laat thans ruimte voor instellingen om met name op facilitair gebied (gezamenlijk gebruik van locaties, gezamenlijke

inkoop) of door uitruil van opleidingen samen te werken. Voorts zijn er signalen dat sommige onderwijsinstellingen willen samenwerken door de onderbouw van een opleiding bij een roc te laten plaatsvinden en de bovenbouw bij de meer specialistische vakinstelling. Bezien moet worden in hoeverre dat binnen het stelsel van de WEB mogelijk en wenselijk is. Daarbij spelen ook aspecten als de wijze van bekostiging en het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs.

De regering houdt de vinger aan de pols bij samenwerking tussen onderwijsinstellingen. Mochten de ontwikkelingen van dien aard zijn dat het wenselijk is dat er samenwerkingsvormen ontstaan die niet goed binnen het stelsel van de WEB passen, dan is er reden deze samenwerkingsvormen nader te onderzoeken. Zonodig kan dan met gebruikmaking van de experimenteerbepaling in de WEB (artikel 11a.1 WEB) daarmee eerst ervaring worden opgedaan.

### 7. Uitvoeringslasten en administratieve lasten

Het wetsvoorstel gaat samen met uitvoeringslasten en administratieve lasten voor onderwijsinstellingen. Daarvan wordt hier de berekening weergegeven.

- De eenmalige uitvoeringslasten (alle overige informatieverplichtingen, niet zijnde aan de overheid) zijn 3,2 mln euro en de structurele lasten zijn naar verwachting ruimschoots lager.
- De eenmalige administratieve lasten (informatieverplichtingen aan de overheid) zijn 0,3 mln euro en de structurele lasten zijn naar verwachting lager.

De uitvoeringslasten onder a) hangen samen met:

- De verplichting tot goede, objectieve informatievoorziening heeft betrekking op in totaal 8100 opleidingen. De studiebijsluiter kan, mits deze voldoet aan de wettelijke bepalingen, een manier zijn om invulling te geven aan de verplichting. De studiebijsluiter is digitaal beschikbaar. De structurele uitvoeringslasten zijn 0,4 mln euro.<sup>13</sup>
- De aanscherping van de zorgplicht arbeidsmarktperspectief vraagt om een afstemming van het opleidingsaanbod met andere onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven. Voor het merendeel van de opleidingen is het arbeidsmarktperspectief op orde. Onder de veronderstelling dat voor 10% van de opleidingen sprake is van een risico op onvoldoende arbeidsmarktperspectief, zijn de eenmalige extra uitvoeringslasten 1,3 mln euro.<sup>14</sup> De structurele uitvoeringslasten zijn naar verwachting vele malen lager, mits

<sup>13</sup> De structurele uitvoeringslasten hangen samen met zijn 8100 opleidingen. Uitgaande van één uur per opleiding en een uurloon van 45 euro die nodig is om aan de verplichting te voldoen, zijn de structurele uitvoeringslasten 0,4 mln euro.

<sup>14</sup> Het percentage van 10% is als volgt tot stand gekomen. In het onderzoek "Arbeidsmarktrelevantie van grote mbo-opleidingen" van ROA is de historische werkloosheid voor 190 grote opleidingen in kaart gebracht. In het onderzoek van ROA is een opleiding gedefinieerd op het niveau van een afzonderlijk crebo. Door een opleiding te definiëren op het niveau van een vergelijkbare set aan crebo's, wordt het aantal opleidingen teruggebracht van 190 naar 133 opleidingen (op basis van de koppeltabel die door SBB is vastgesteld, zie hiervoor: [www.kwalificatiesmbo.nl/crebo\\_overzichten.html](http://www.kwalificatiesmbo.nl/crebo_overzichten.html)). Van deze 133 opleidingen zijn er 125 op de niveaus 2,3 en 4. Voor 25 van de 125 opleidingen op de niveaus 2,3 en 4 is de historische werkloosheid meer dan twee keer zo hoog als de gemiddelde werkloosheid voor respectievelijk de niveaus 2,3 en 4. Dit betekent dat voor 20% van de opleidingen de werkloosheid meer dan twee keer zo hoog is dan het gemiddelde. Verwacht mag worden dat niet voor alle locaties waar de opleiding wordt aangeboden, sprake is van zo'n hoge historische werkloosheid. Bij de berekening van de administratieve lasten en uitvoeringslasten wordt verondersteld dat dit in de helft van de gevallen zo is. Al met al betekent dit dat bij 10% van de in totaal 8100 opleidingen sprake is van een risico op het niet-voldoen aan de zorgplicht arbeidsmarktperspectief.

onderwijsinstellingen erin slagen om tijdig in te grijpen op opleidingen met een risico op een onvoldoende arbeidsmarktperspectief.

- De zorgplicht doelmatigheid vraagt om afstemming van het opleidingsaanbod met andere instellingen. Deze zorgplicht heeft vooral betekenis voor kleine opleidingen. De eenmalige uitvoeringslasten zijn 1,3 mln euro.<sup>15</sup> Deze uitvoeringslasten in deze omvang zijn eenmalig om het opleidingsportfolio in een betere uitgangspositie te brengen. De structurele uitvoeringslasten zijn naar verwachting vele malen lager.
- De verplichting tot openbaar maken van het starten en stoppen van opleidingen raakt naar verwachting om jaarlijks 600 opleidingen. De structurele uitvoeringslasten zijn 0,2 mln euro.<sup>16</sup>

<b>Verplichting</b>	<b>Eenmalige uitvoeringslasten</b>	<b>Structurele uitvoeringslasten</b>
Verplichting tot goede, objectieve informatievoorziening	0,4 mln	0,4 mln
Zorgplicht arbeidsmarktperspectief	1,3 mln	< 1,3 mln
Zorgplicht doelmatigheid	1,3 mln	< 1,3 mln
Verplichting tot openbaarmaking starten en stoppen	0,2 mln	0,2 mln
<b>TOTAAL</b>	<b>3,2 mln</b>	<b>&lt;&lt; 3,2 mln</b>

De administratieve lasten onder b) hangen samen met de verplichting tot verantwoording in het Jaarverslag over opleidingen met een risico op onvoldoende arbeidsmarktperspectief. Deze verplichting raakt naar verwachting 800 opleidingen. De eenmalig administratieve lasten zijn 0,3 mln euro. De structurele administratieve lasten zijn naar verwachting lager, mits onderwijsinstellingen erin slagen om tijdig in te grijpen op opleidingen met een risico op een onvoldoende arbeidsmarktperspectief.

<b>Verplichting</b>	<b>Eenmalige administratieve lasten</b>	<b>Structurele administratieve lasten</b>
Verplichting tot verantwoording in Jaarverslag	0,3 mln	< 0,3 mln

## 8. Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid

<sup>15</sup> Ongeveer 40% van de 8100 opleidingen is klein. Onder de veronderstelling dat voor een kwart van de kleine opleidingen het noodzakelijk is om het aanbod intensiever af te stemmen, leidt dit uitgaande van 5 werkdagen (36 uur) afstemming per opleiding en een uurloon van 45 euro, tot 1,3 mln extra uitvoeringslasten.

<sup>16</sup> In schooljaar 2012-2013 zijn in 2012 642 opleidingen gestart en 538 opleidingen gestopt bij de instellingen. Dit aantal is vertekend door de overgang van eindtermenopleidingen naar competentiegericht onderwijs. Bij de berekening van de administratieve lasten wordt uitgegaan van de helft van dit aantal opleidingen dat op structurele basis gestart dan wel gestopt wordt

### *Handhaving*

Zoals hiervoor al is aangegeven, heeft het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs nadrukkelijk het karakter van een sluitstuk.

Bij het toezicht op de zorgplicht arbeidsmarktperspectief, zal de Inspectie van het Onderwijs onderwijsinstellingen bevragen op de wijze waarop zij bij het vaststellen van het opleidingsaanbod rekening houden met het arbeidsmarktperspectief.

In het licht van de te handhaven norm die wordt opgenomen in de ministeriële regeling, zal de Inspectie van het Onderwijs aan de jaarlijkse risico-inventarisatie een indicator toevoegen die betrekking heeft op "arbeidsmarktsucces". Deze indicator zal naar verwachting gerelateerd zijn aan een meerjarig historische werkloosheid van gediplomeerden. Deze indicator zal ook van belang zijn bij de verantwoording die de instellingen op dit punt in hun jaarverslag doen.

Voor opleidingen waarvan het arbeidsmarktsucces over een langere periode substantieel zeer ernstig in het geding blijft, kan de Inspectie van het Onderwijs (waar relevant) meerdere onderwijsinstellingen in een (arbeidsmarkt)regio tegelijkertijd aanspreken op het niet-naleven van de zorgplicht arbeidsmarktperspectief.<sup>17</sup> Overweging om daar waar relevant meerdere onderwijsinstellingen in een regio aan te spreken, is dat de (regionale) arbeidsmarkt voor een opleiding bediend kan worden door meerdere onderwijsinstellingen. De actie van de Inspectie van het Onderwijs moet in eerste aanleg ertoe leiden dat onderwijsinstellingen alsnog het gesprek met elkaar en met het bedrijfsleven aangaan over wie wat in welke mate aanbiedt. Indien het gesprek niet leidt tot een gezamenlijke afspraak en een zichtbare reductie van het aantal deelnemers (in het licht van de vraag van de arbeidsmarkt) of het arbeidsmarktsucces onveranderd onder de maat blijft, dan kunnen alle onderwijsinstellingen in een regio worden aangesproken.

Bij de vraag of een sanctie als het opschorten van de bekostiging of een waarschuwing aan de orde is, zal de Inspectie van het Onderwijs ook nadrukkelijk de (regionale) context moeten meewegen. Zo zal er naast arbeidsmarktsucces in ieder geval ook oog moeten zijn voor voorspellingen over het arbeidsmarktperspectief en de ontwikkeling in het aantal ingeschreven deelnemers van de diverse opleidingen. Dit voorkomt dat aan een opleiding de rechten worden ontnomen, terwijl (op termijn) juist behoefte bestaat aan meer gediplomeerde schoolverlaters van deze opleiding. Deze wijze van handhaving noodzaakt aanpassing van de werkwijze van de Inspectie. Het onderwijsveld zal hierbij worden geconsulteerd. Het ultieme sluitstuk, het ontnemen van rechten aan een opleiding, zal zijn voorbehouden aan de minister van OCW (en minister van EZ voor groen onderwijs).

<sup>17</sup> De afbakening van de arbeidsmarkt zal per type opleiding kunnen verschillen, naar verwachting zal voor een groot deel van de opleidingen de afbakening van de arbeidsmarktregio kunnen volstaan.

De Inspectie van het Onderwijs kan met de zorgplicht doelmatigheid onderwijsinstellingen bevragen op de wijze waarop zij bij het vaststellen van het opleidingsaanbod rekening houden met het aanbod van onderwijsinstellingen in de regio. Bijvoorbeeld bij instellingen die mede als gevolg van de kenmerken van het opleidingsportfolio onder verscherpt financieel toezicht staan, kan de Inspectie de instellingen aanspreken op naleving van deze zorgplicht. Van de ultieme sanctie van het ontnemen van rechten aan een opleiding, die is voorbehouden aan de minister van OCW (en de minister van EZ voor groen onderwijs) zal terughoudend gebruik worden gemaakt.

Beoogd wordt de nieuwe wetgeving in werking te laten treden met ingang van 1 januari 2015. Onderwijsinstellingen zijn vanaf dat moment gehouden aan naleving van de aangescherpte zorgplicht arbeidsmarktperspectief en zorgplicht doelmatigheid. De onderwijsinstellingen krijgen de tijd om het overleg te voeren. De geschillencommissie (zie par. 4 en 6) kan hier zo nodig een rol bij spelen. Pas een jaar na de beoogde inwerkingtreding van de nieuwe wet, dus vanaf 1 januari 2016, zal de Inspectie indien nodig daadwerkelijk overgaan tot handhaven (Kamerstukken II 2012/13, 31 524, nr. 166). Vanaf dat moment zal de Inspectie van het Onderwijs bij overtreding van de norm voor "arbeidsmarktsucces" instellingen aanspreken op het niet-naleven van de zorgplicht arbeidsmarktperspectief. De door de Inspectie aangesproken onderwijsinstellingen krijgen vervolgens nogmaals de gelegenheid om het risico op systematisch tekortschietend arbeidsmarktperspectief weg te nemen. De geschillencommissie kan desgewenst ook hierbij een rol spelen.

Indien dit binnen een vastgestelde termijn niet leidt tot een bevredigend resultaat, kan de Inspectie waarschuwen en vervolg daarop ook sanctioneren. Uiteindelijk kan dit zelfs leiden tot het besluit van de minister van OCW (dan wel de minister van EZ) tot het ontnemen van rechten aan een opleiding, zodat een opleiding niet meer voor bekostiging in aanmerking komt. In 2017 zal hier naar verwachting pas sprake van kunnen zijn. De minister van OCW (dan wel de minister van EZ) zal bij het besluit tot het ontnemen van rechten een eventuele uitspraak van de geschillencommissie betrekken. Ook voor de zorgplicht doelmatigheid ligt het in de rede dat een eventueel besluit over het ontnemen van rechten niet eerder zal plaatsvinden dan 2017.

#### 9. Financiële gevolgen rijksbegroting

Dit wetsvoorstel hangt samen met de ombuiging "Minder opleidingen en macrodoelmatigheid mbo" van 60 miljoen euro in 2017 oplopend tot 120 miljoen euro. De ombuiging is vormgegeven door een generieke korting op het macrobudget.

Deze generieke korting is als volgt realiseerbaar:

- dit wetsvoorstel bevat voorzieningen die de instellingen in positie brengt om te komen tot een doelmatiger opleidingsaanbod;
- de beoogde herziening van de kwalificatiestructuur draagt bij aan een beter organiseerbaar en daarmee doelmatiger opleidingsaanbod;

- het Investeringsfonds, dat publiek-private samenwerking stimuleert onder de voorwaarde van een doelmatig aanbod, creëert prikkels om te komen tot minder kleine opleidingen;
- het themaonderzoek van de Inspectie van het Onderwijs maakt de opbrengsten van kleine opleidingen inzichtelijk. Dit kan ertoe leiden dat onderwijsinstellingen besluiten kleine opleidingen af te bouwen;
- tot slot kan de Inspectie van het Onderwijs bij instellingen onder verscherpt financieel toezicht de kenmerken van het opleidingsportfolio meenemen. De zorgplicht doelmatigheid en het voornemen om in de continuïteitsparagraaf aandacht te vragen voor kleine opleidingen sluiten hierbij aan (zie paragraaf 2).

Alle genoemde voorzieningen faciliteren de beoogde ombuiging en maken dat deze gerealiseerd kan worden. De regering heeft ervoor gekozen de ombuigingsoptie "minder opleidingen" uit de heroverweging productiviteit onderwijs (2010) voor minder dan de helft op te nemen in het Regeerakkoord. Aan de ombuiging uit de heroverweging productiviteit onderwijs ligt ten grondslag om opleidingen met een beperkt aantal deelnemers niet meer te bekostigen. Hier is niet voor gekozen. Het voorgaande vormt de onderbouwing voor de ombuiging die door de minister van OCW tijdens het Algemeen Overleg van 6 juni 2013 is toegezegd aan het lid Van Meenen (D66).

#### 10. Gevolgen voor Caribisch Nederland

Dit wetsvoorstel heeft slechts ten dele betrekking op Caribisch Nederland. Dit betreft het geven van informatie over beroepsopleidingen door instellingen aan (aspirant) studenten. Niet op alle onderdelen van macrodoelmatigheid is wijziging van de WEB BES nodig. Overeenkomstig de WEB BES moet goedkeuring door de minister worden verleend om opleidingen in Caribisch Nederland voor bekostiging in aanmerking te laten komen (artikel 2.1.1 WEB BES). Bekostiging van een opleiding vindt slechts plaats indien aan een aantal wettelijke voorwaarden is voldaan (artikel 2.1.1, tweede lid, WEB BES). Daartoe behoren dat er maatschappelijke behoefte bestaat aan de opleiding en er arbeidsmarktperspectieven zijn voor afgestudeerden. De minister kan besluiten dat een beroepsopleiding niet meer voor bekostiging in aanmerking komt, indien mede gezien de arbeidsmarktomstandigheden niet langer sprake is van voldoende behoefte aan die opleiding (artikel 2.1.2, tweede lid, WEB BES). Op deze wijze is een doelmatig aanbod gewaarborgd en zijn maatregelen zoals voorgesteld voor het opleidingsaanbod in Europees Nederland, niet nodig.

#### 11. Adviezen Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven

Onderwijsinstellingen en bedrijfsleven, verenigd in SBB, hebben vier adviezen uitgebracht die zijn betrokken bij de totstandkoming van dit wetsvoorstel. De adviezen geven duiding aan de wijze waarop onderwijsinstellingen en bedrijfsleven zelfregulering wensen vorm te geven.

##### *Advies "Feiten en cijfers"*

SBB stelt in dit advies voor om onderwijsinstellingen en sectoren periodiek te voorzien van doelmatigheidsinformatie. Met dit wetsvoorstel wordt dit eerste advies van SBB over "feiten en cijfers" op hoofdlijnen gevolgd. Doelmatigheidsinformatie



draagt immers bij aan het naleven van de aangescherpte zorgplicht arbeidsmarktperspectief en de zorgplicht doelmatigheid.

#### *Advies "Werkwijze"*

SBB stelt in dit advies een "recht op doelmatigheidsoverleg" voor. Dit recht is niet vrijblijvend: als één van de partijen gemotiveerd om overleg vraagt om een knelpunt in het opleidingsaanbod te bespreken, dan is de andere partij gehouden gevolg aan dit verzoek te geven. In aanvulling op dit "recht op doelmatigheidsoverleg" is door SBB een aantal aanbevelingen opgesteld hoe de afstemming van het opleidingsaanbod vorm te geven. Het "recht op een doelmatigheidsoverleg" kan een bijdrage leveren aan de naleving van de voorgestelde aanscherping van de zorgplicht arbeidsmarktperspectief en zorgplicht doelmatigheid.

#### *Advies "Escalatie"*

SBB stelt in dit advies voor een geschillencommissie onder regie van SBB wettelijk mandaat te geven om bij geschillen bindende uitspraken te doen. De geschillencommissie kan een bijdrage leveren aan de naleving van de voorgestelde aanscherping van de zorgplicht arbeidsmarktperspectief en zorgplicht doelmatigheid. De geschillencommissie staat in nauwe verbinding met het sluitstuk van overheidsingrijpen.

#### *Advies "Kleinschalige, unieke opleidingen"*

Het aanbod van kleinschalige, unieke opleidingen kan onder druk staan, vooral als gevolg een dalende vraag van de arbeidsmarkt maar ook doordat in het mbo iedere instelling elke opleiding kan aanbieden zodat door (potentiële) concurrentie schaalvoordelen niet gerealiseerd kunnen worden. SBB heeft voorgesteld om eerst te starten met pilots, op basis waarvan een afgewogen keuze kan worden gemaakt of het wettelijk mogelijk maken van een licentie voor kleinschalige, unieke opleidingen noodzakelijk wordt geacht.<sup>18</sup> SBB zal hierbij de inzichten van SOS Vakmanschap betrekken. Dit wetsvoorstel introduceert vooruitlopend op de uitkomst van deze pilots geen mogelijkheid van een licentie.

## 12. Reacties onderwijs en bedrijfsleven

### *Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven*

SBB heeft in het advies "Escalatie" voorgesteld om de geschillencommissie de mogelijkheid te geven om bindende uitspraken te doen. Zouden de uitspraken niet worden opgevolgd, dan is doorzettingsmacht van de minister nodig. Hierbij zou het voor de minister mogelijk moeten zijn om in uitzonderlijke gevallen van de uitspraak van de geschillencommissie af te wijken. Om dit mogelijk te maken zou het volgens SBB nodig zijn om de geschillencommissie een wettelijke positie te geven.

<sup>18</sup> De Onderwijsraad adviseerde in het advies "Zicht op macrodoelmatig opleidingsaanbod" om te komen tot een licentiemodel voor kleinschalige, unieke opleidingen. De Onderwijsraad bepleit voorts extra bekostiging door de overheid. In de pilots zal ook aandacht worden besteed aan financiering van kleinschalige, unieke opleidingen.

Dit wetsvoorstel onderstreept het belang van een stevige verbinding tussen de geschillencommissie en het sluitstuk van overheidsingrijpen. Deze verbinding wordt echter niet gecreëerd door een geschillencommissie het wettelijk mandaat te geven om bindende uitspraken te doen. Overwegingen om deze bevoegdheid niet aan een geschillencommissie te delegeren zijn:

- Besluiten over aansluiting van het opleidingsaanbod op de arbeidsmarkt en een ondoelmatige spreiding, die als ultieme sanctie het ontnemen van rechten van een opleiding zou moeten hebben, wordt met dit wetsvoorstel beschouwd als een stelseltaak die niet gemandateerd kan worden aan een geschillencommissie.
- Het eventueel ontnemen van rechten aan een opleiding moet een onafhankelijk besluit van de minister zijn dat omkleed is met de waarborgen van bezwaar en beroep. Hier kan niet aan voldaan worden bij een geschillencommissie die wordt ingesteld door SBB.
- Een geschillencommissie met het mandaat om bindende uitspraken te doen, leidt tot dubbelling met het (bestaande) toezicht door de Inspectie van het Onderwijs op de zorgplicht arbeidsmarktperspectief en het nieuwe toezicht op de zorgplicht doelmatigheid.
- Een geschillencommissie kan geen bijdrage leveren aan het wegnemen van ondoelmatige situaties, die niet bij de geschillencommissie aanhangig worden gemaakt.

#### *MBO Raad*

De MBO Raad, vertegenwoordigd in SBB vanuit het perspectief voor onderwijsinstellingen de volgende bezwaren bij het wetsvoorstel. De bezwaren van de MBO Raad spitsen zich toe naast niet wettelijk verankeren van de door SBB voorgestelde geschillencommissie toe op de verplichting tot verantwoording van opleidingen met een risico op onvoldoende arbeidsmarktperspectief in het Jaarverslag en het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs op de zorgplicht arbeidsmarktperspectief.

De MBO Raad is van mening dat onderwijsinstellingen niet verantwoordelijk kunnen zijn voor het succes van schoolverlaters op de arbeidsmarkt. De MBO Raad wenst niet dat onderwijsinstellingen zich in het Geïntegreerd Jaardocument moeten verantwoorden over opleidingen die ernstig tekortschieten op het arbeidsmarktsucces. Uit de toelichting op dit wetsvoorstel blijkt dat de voorgestelde verantwoording niet zou moeten betekenen dat een onderwijsinstelling zich bij een geringe afwijking van de werkloosheid onder de eigen schoolverlaters, stevig de maat moet worden genomen. De verantwoording zou zich moeten richten op opleidingen waarvan het arbeidsmarktsucces meerjarig tekort schiet. MBO Raad is daarom verzocht gezamenlijk met het ministerie van OCW een indicator voor "arbeidsmarktsucces" uit te werken. Indien niet tot een gezamenlijk beeld wordt gekomen, zal een indicator voor "arbeidsmarktsucces" worden vastgelegd in een ministeriële regeling.

In het verlengde van het voorgaande punt is de MBO Raad van mening dat de Inspectie van het Onderwijs geen toezicht zou moeten houden op het arbeidsmarktperspectief van opleidingen. In de visie van de MBO Raad zou het

toezicht zich moeten beperken tot voorlichting over het arbeidsmarktperspectief aan deelnemers. Uitbreiding van de zorgplicht arbeidsmarktperspectief is niet nodig, aldus de MBO Raad. Er zou kunnen worden volstaan met de geschillencommissie onder regie van SBB in combinatie met doorzettingsmacht van de minister. Het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs heeft het karakter van een sluitstuk. Pas als alle voorgaande stappen onvoldoende soelaas hebben geboden, komt het sluitstuk in beeld. De inzet van de Inspectie van het Onderwijs zal in eerste aanleg erop gericht zijn om het gesprek in de regio weer op gang te brengen zodat het risico van onvoldoende arbeidsmarktperspectief alsnog kan worden weggenomen. Mocht uiteindelijk toch sanctioneren noodzakelijk zijn, dan zal de Inspectie oog hebben voor de flexibiliteit van de arbeidsmarkt. Alleen daar waar evident sprake is van een onvoldoende arbeidsmarktperspectief is in dat geval sanctioneren aan de orde. Dit sluitstuk is nodig om een situatie te kunnen keren waarbij een opleiding meerjarig onvoldoende arbeidsmarktrelevant is. Het bezwaar van de MBO Raad doet geen recht aan de voorgestelde positie van de Inspectie van het Onderwijs.

### 13. Internetconsultatie

#### **PM**

#### **II. Artikelsgewijs**

##### Artikel I Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB)

###### A (artikel 1.1.3)

Deze bepaling voorziet erin dat de verplichtingen in artikel 6.1.3 van de WEB als regels voor openbare instellingen en als bekostigingsvoorwaarden voor bijzondere instellingen worden aangemerkt. Overigens zijn er thans in het mbo alleen bijzondere instellingen.

Overtreding kan leiden tot het korten of opschorten van de bekostiging.

###### B (artikel 6.1.2)

Deze bepaling is opgenomen om zeker te stellen dat door instellingen aan (aankomende) deelnemers over de opleiding alle relevante informatie wordt verstrekt, waaronder het (regionaal) arbeidsmarktperspectief. Dit helpt (aankomende) deelnemers om een betere studiekeuze te maken. Deze maatregel sluit aan bij het advies van de Onderwijsraad.

###### C (artikel 6.1.3)

Deze bepaling voorziet in een aanscherping en uitbreiding van de zorgplicht. Met een toevoeging in het eerste lid wordt de zorgplicht arbeidsmarktperspectief aangescherpt. Dit is nodig omdat bij een aantal opleidingen sprake is van onvoldoende arbeidsmarktperspectief of het risico daarop toeneemt. Dat hangt samen met het aantal deelnemers dat door de onderwijsinstellingen voor een dergelijke opleiding wordt ingeschreven. Instellingen moeten zich daar bij het samenstellen van hun opleidingenportfolio steeds van bewust zijn. De nieuwe bepalingen dwingen instellingen expliciet rekening te houden met voldoende arbeidsmarktperspectief, alsmede in overleg te treden met elkaar en

verantwoording in het jaarverslag af te leggen over het aanbieden van opleidingen die op dit punt in de gevarenzone dreigen te komen.

Voorts is een nieuw derde lid ingevoegd waarin een zorgplicht voor het bevoegd gezag van instellingen is opgenomen om een opleiding alleen aan te bieden als de verzorging van die opleiding door de desbetreffende instelling doelmatig is. De instelling moet daarbij rekening houden met het reeds bestaande opleidingsaanbod in de regio. Ook hier is de plicht opgenomen tot overleg met andere instellingen in de regio indien op dit punt risico's worden gesignaleerd. Aldus wordt bevorderd dat versnippering van het opleidingsaanbod en ondoelmatigheid in de voorzieningen wordt tegengegaan. Dit derde lid draagt daarmee bij aan een doelmatige aanwending van de rijksbijdrage.

#### D (artikel 6.1.3a)

Dit artikel voorziet erin dat instellingen een voornemen tot starten of beëindigen van een beroepsopleiding bekend maken zodat andere instellingen hiermee rekening kunnen houden bij de samenstelling van hun portfolio danwel met die instelling daarover overleg kunnen voeren en afspraken maken in het licht van een doelmatig opleidingsaanbod. Het is dan wel zaak dat men tijdig op de hoogte is van de plannen voor het aanbieden van een opleiding. Vandaar dat het tijdstip van bekendmaking ruim voor de beoogde aanvang of beëindiging van een opleiding moet liggen. In verband daarmee is gekozen voor bekendmaking voor 1 februari van het kalenderjaar voorafgaand aan het studiejaar waarin aanvang of beëindiging van de opleiding is beoogd.

#### E (artikel 6.1.4)

Aangezien in artikel 6.1.3, derde lid, een aanvullende zorgplicht is gecreëerd om versnippering van opleidingen tegen te gaan en te komen tot een doelmatig opleidingsaanbod, dient in artikel 6.1.4 (dat het mogelijk maakt de rechten te ontnemen ten aanzien van een beroepsopleiding die de instelling verzorgt) te worden gesproken van "een of meer zorgplichten". Daarbij is het de bedoeling, net als bij de zorgplicht arbeidsmarktperspectief, in eerste instantie de verantwoordelijkheid voor een doelmatig opleidingsaanbod bij de instellingen in de regio te houden; de voorgestelde zorgplicht (artikel 6.1.3, derde lid) sluit daarop aan. Alleen als de instellingen er gezamenlijk niet uitkomen en maatregelen ten behoeve van een doelmatig opleidingsaanbod in redelijkheid niet uit kunnen blijven, is het zaak over te kunnen gaan tot overheidsingrijpen. Dat betekent dat de rechten van een instelling om een beroepsopleiding aan te bieden, daarvoor aanspraak te hebben op bekostiging, en een diploma aan de opleiding te verbinden, kunnen worden ontnomen gedurende een periode van twee jaar. Een dergelijke sanctie dient uiteraard met de grootste zorgvuldigheid te worden opgelegd. Alvorens daartoe wordt overgegaan zal een waarschuwing moeten worden gegeven, waaraan de verplichting kan worden verbonden om overleg te voeren met andere instellingen om te komen tot afspraken over een doelmatig opleidingsaanbod (zie onderdeel E, aanvullende bepaling in artikel 6.1.5).

#### F (artikel 6.1.5)

In artikel 6.1.5 is een nieuw lid toegevoegd dat het mogelijk maakt waarschuwingen te geven alvorens de rechten van instellingen worden ontnomen

op grond van artikel 6.1.4. Daarbij gaat het om sancties in het licht van onvoldoende arbeidsmarktperspectief van een beroepsopleiding en het in redelijkheid niet langer doelmatig zijn van het verzorgen van een beroepsopleiding. De waarschuwingen zijn erop gericht dat instellingen binnen een bepaalde termijn in overleg treden met andere instellingen om genoemde punten op te lossen.

#### G (artikel 8a.2.2)

Hierin is geregeld dat de aan een instelling verbonden deelnemersraad (studentenraad) adviesrecht heeft voor de te verstrekken studiebijsluiter, zoals geregeld in het beoogde artikel 6.1.2. Op deze wijze kan van de zijde van de studenten advies worden gegeven over onder meer de relevante aspecten waarover geïnformeerd moet worden en de manier waarop de te verstrekken informatie aan deelnemers en aankomend deelnemers van beroepsopleidingen het best kan geschieden.

#### H (artikel 9.1.4)

Deze aanpassing betreft een expliciete taak voor de raad van toezicht van een instelling om toe te zien op de naleving van de verplichtingen van het bevoegd gezag betreffende het aanbieden van opleidingen die voldoende arbeidsmarktperspectief bieden en doelmatig zijn.

#### Artikel II (Wet op het onderwijstoezicht; artikel 24f, achtste lid)

Voorgesteld wordt een aanpassing van artikel 24f, achtste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht (WOT). Deze bepaling staat thans de openbaarmaking toe van gegevens die het CBS uit het Basisregister Onderwijs (BRON) heeft ontvangen. Deze gegevens mogen, mits naar personen geanonimiseerd, openbaar worden gemaakt in de vorm van overzichten die betrekking hebben op afzonderlijke scholen, instellingen of opleidingen. In dit wetsvoorstel wordt erin voorzien deze openbaarmaking tevens mogelijk te maken voor de door het CBS aan het BRON gekoppelde gegevens op het gebied van arbeid. Het CBS ontvangt laatstgenoemde gegevens die van belang zijn voor statistische doeleinden van het UWV op grond van artikel 33, tweede lid, onderdeel e, van de Wet structuur uitvoeringsgegevens werk en inkomen. Door koppeling van de BRON- en UWV-gegevens door het CBS met het oog op statistische doeleinden wordt inzichtelijk hoe het arbeidsmarktperspectief is van de diverse beroepsopleidingen. Openbaarmaking van deze gegevens is van belang om het aanbod van beroepsopleidingen en het aantal opleidingsplaatsen daarbinnen goed af te stemmen op de vraag op de arbeidsmarkt zodat er sprake is van een goede aansluiting tussen het mbo en de arbeidsmarkt. Instellingen hebben die informatie van het CBS nodig voor het samenstellen van hun opleidingenportfolio en de naleving van de wettelijke zorgplicht arbeidsmarktperspectief. Ook studenten kunnen die informatie gebruiken voor het kiezen van een opleiding met voldoende arbeidsmarktperspectief. Verder is deze informatie van belang voor het ministerie van OCW ten behoeve van de beleidsvoorbereiding en voor de Inspectie van het Onderwijs voor het handhaven van de zorgplicht. Kortom, openbaarmaking van deze informatie is voor diverse belanghebbenden zeer relevant. Thans kan de informatie alleen openbaar worden gemaakt, indien instellingen geen bedenkingen ertegen hebben dat die informatie tot individuele instellingen herleidbaar is. Dit volgt uit artikel 37, derde lid, van de

Wet op het Centraal bureau voor de statistiek. Daarmee is openbaarmaking van deze gegevens afhankelijk van de toestemming van instellingen. Dit is een onwenselijke situatie. De informatie over het arbeidsmarktperspectief van de diverse opleidingen is dermate relevant voor belanghebbenden, dat openbaarmaking niet afhankelijk mag zijn van deze toestemming. Eventuele nadelige effecten voor een instelling als uit de informatie duidelijk wordt dat een instelling niet goed "scoort" op arbeidsmarktperspectief wegen niet op tegen het belang van openbare informatie op dit vlak. Er is geen sprake van dat instellingen door openbaarmaking van bedoelde informatie een onevenredig nadeel hebben.

Artikel III (Wet educatie en beroepsonderwijs BES)

PM

Artikel IV (inwerkingtreding)

PM

De Minister van Onderwijs,  
Cultuur en Wetenschap,

Dr. Jet Bussemaker